

Joris van Casteren over ‘De mensheid zal nog van mij horen’

© Stephan Vanfleteren

Hoe is het idee voor dit boek ontstaan?

Een kennis vertelde mij dat ze had gehoord van een dagboekarchief, waar duizenden dagboeken van ‘gewone’ mensen zouden liggen opgeslagen. Dat archief bleek inderdaad te bestaan, in Amsterdam, maar weinig mensen kenden het. Ik ben ernaartoe gegaan en constateerde dat het om een ware schat ging. Sommige dagboekschrijvers bleken hun complete leven minutieus te hebben vastgelegd. Door hun oprechtheid en nauwgezetheid – sommigen waren zo verslaafd geraakt aan het schrijven dat ze niet meer konden stoppen – wist ik direct: dit wordt een boek.

Hoe lang heb je aan dit boek gewerkt, en hoe zag dat proces eruit?

Ik ben meer dan vijf jaar met het boek bezig geweest. Het onderzoek duurde lang, ik moest eerst het complete archief in kaart brengen, en vervolgens de interessantste dagboekschrijvers selecteren. Dat waren er uiteindelijk een stuk of vijftien. Hun dagboeken – sommigen schreven honderden schriften vol – ben ik helemaal gaan lezen, wat gemiddeld drie maanden kostte per persoon. Ik maakte uittreksels en chronologieën van het gelezene. Daarna ging ik nadenken over de juiste vorm voor het boek, toen pas kon ik gaan schrijven.

Welke rol speelt research in jouw schrijfproces?

Research is, zie ook mijn vorige antwoord, extreem belangrijk in mijn geval. Omdat ik de werkelijkheid, dus het waargebeurde, zo nauwgezet mogelijk probeer te reconstrueren.

Wat hoop je dat lezers meenemen uit dit verhaal?

Het besef dat geschiedenis niet alleen verteld dient te worden door belangrijke personen. De geschiedenis, en dus ook ons dagelijkse leven, is veel rijker dan het perspectief van notabelen of bekende personen. Juist gewone mensen bepalen hoe het leven werkelijk in elkaar steekt.

Welke thema's wilde je met je boek aankaarten?

Vergetelheid, eenzaamheid en dood spelen altijd een grote rol in mijn boeken. Ook in dit boek. De in het gewone leven dikwijls onzichtbare dagboekschrijvers – gewone mensen die door niemand werden opgemerkt – deden stiekem een gooi naar onsterfelijkheid, zonder dat zij ooit zeker wisten dat iemand – ik in dit geval – hun levensverhalen op een dag voor het voetlicht zou brengen.

Hoe kies je de toon en stijl van je verhaal?

Toon en stijl ontstaan vanzelf, zodra je begint te schrijven. Vergelijk het met muziek. Vanuit de taal ontstaat een bepaald ritme, dat een eigen cadans opwekt, waar bepaalde instrumenten (vocabulaire) goed bij aansluiten. Je componeert op die manier een constructie die uit zichzelf is ontstaan, een soort perpetuum mobile dus, een beweging die zichzelf oneindig kan herhalen, met eigen wetten en principes.

Welke boeken of auteurs hebben jou beïnvloed bij het schrijven van dit werk?

Ik laat me graag inspireren door W.G. Sebald, vanwege zijn melancholische toon en fabelachtige observaties. Dat was ook bij dit boek het geval. Daarnaast inspireren auteurs als Svetlana Aleksijevitsj en Curzio Malaparte mij, vanwege hun eruditie, maar vooral ook vanwege de souplesse van schrijven, het ogenschijnlijke gemak waarmee ze complexe verhalen op eenvoudige wijze kunnen vertellen.

Zijn er persoonlijke ervaringen die in het boek zijn geslopen?

Zeker, mijn leeservaring van al die dagboeken speelt een belangrijke rol in het boek. Voortdurend lever ik indirect commentaar op wat de dagboekschrijvers denken en beweren. De lezer leest feitelijk door mijn ogen en perspectief hun verhaal.

Gebruik je muziek, beeld of andere kunstvormen als inspiratie?

Tijdens het schrijven heb ik afzondering nodig, maar op andere momenten, vooral ook tijdens de researchfase, laat ik me graag inspireren door andere kunstuitingen. Eigenlijk denk je bij alles: zou dit op een of andere manier ook een interessant perspectief kunnen zijn op mijn project?

Zijn er passages die volgens jou in het bijzonder voor jongeren interessant zijn?

Absoluut, want de dagboekschrijvers begonnen veelal in hun jeugd te schrijven. Het is juist voor jongeren ontzettend boeiend om te zien hoe leeftijdgenoten in andere tijden en omstandigheden hun leven vorm probeerden te geven.

Lees meer over Joris van Casteren en zijn werk

- Joris van Casteren las vijf jaar lang dagboeken van gewone mensen en schreef er een boek over: ‘Soms zat ik te schreeuwen tegen de pagina’s’ – NRC
- Door de dagboeken van onbekende Nederlanders uit een andere tijd te lezen, ontdooien hun bevroren levens – de Volkskrant (achter betaalmuur)